

VERGİ KALKANI : DOLAYSIZ VERGİLERE ÜST SINIR UYGULAMASI VE FRANSA ÖRNEĞİ

Yrd. Doç. Dr. Elif
PÜRSÜNLERLİ ÇAKAR*

ÖZET

Vergi kalkanı, mükelleflerin ödemeleri gereken dolaysız vergilere elde ettikleri gelirler oranında sınırlama getiren bir müessesedir. Vergi kalkanı uygulamasıyla, mükelleflerin ödeyecekleri dolaysız vergilerinin tutarı, gelirlerinin belli bir yüzdesini geçmemektedir.

Fransa'da, vergi kalkanı ile ödenmesi sınırlanan vergiler; Gelir Vergisi, Servet Vergisi ve mükelleflerin ikâmetgahları ile ilgili olarak ödedikleri yerel nitelikli bazı vergileri (Oturma Vergisi ve Emlâk Vergisi) kapsamaktadır. Vergi kalkanının hesaplanmasında dikkate alınan gelirler ise, Gelir Vergisi kapsamında vergilendirilen gelirler ve Gelir Vergisi'nden istisna olmasına rağmen vergi kalkanının hesaplanmasında farklı düzenlemelerle dikkate alınan gelirlerden oluşmaktadır.

Birçok ülkenin, vergi kalkanı müessesesini uygulamaya koyduğu görülmektedir. Vergi kalkanı uygulamasının temelini, Laffer'in arz yönlü iktisat teorisi çerçevesinde, marjinal vergi oranlarının düşürülmesine yönelik düzenlemeler oluşturmaktadır. Laffer teorisi, marjinal vergi oranlarının arttırılmasının, belli bir noktadan sonra, vergi hasılatında azalmaya yol açacağı varsayımına dayanmaktadır.

Bu çalışmada, vergi kalkanı müessesesinin olumlu ve olumsuz yönleri incelenmeye çalışılmıştır.

ANAHTAR KELİMELER

Vergi kalkanı, dolaysız vergiler, vergi adaleti, vergi hasılatı.

* Kırıkkale Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mali Hukuk Ana Bilim Dalı öğretim üyesi

**LE BOUCLIER FISCAL: LE PLAFONNEMENT DES IMPÔTS DIRECTS
ET L'EXEMPLE DE LA FRANCE**

RÉSUMÉ

Le bouclier fiscal, est un système qui consiste un plafonnement aux impôts directs en fonction des revenus. Avec l'adaptation du bouclier fiscal, les impôts directs payés par un contribuable, ne peuvent être supérieures d'un pourcentage de ses revenus.

En France, les impôts pris en compte pour la détermination du bouclier fiscal sont; l'Impôt sur le Revenu, l'Impôt de Solidarité sur la Fortune, et les impôts locaux (la taxe d'habitation et la taxe foncière) supportés à la raison de l'habitation principale du contribuable. Les revenus pris en compte, sont les revenus soumis à l'Impôt sur le Revenu et exonérés auxquels sont appliquées certaines corrections.

Plusieurs pays ont mis en place un mécanisme spécifique de bouclier fiscal. Le bouclier fiscal consiste des mesures de réduction des taux marginaux d'imposition dans une logique influencée par la théorie de l'économie de l'offre de Laffer. La théorie de Laffer indique que'au-delà d'un certain seuil d'imposition, l'augmentation des taux de l'imposition marginaux entraîne à la diminution des recettes fiscales.

Dans ce travail, les conséquences favorables et défavorables du bouclier fiscal sont essayées d'être analysé.

LES MOTS CLÉS

Bouclier fiscal, impôts directs, l'équité fiscale, recette fiscale.

Vergi Kalkanı: Dolaysız Vergilere Üst Sınır Uygulaması ve Fransa Örneği

GENEL AÇIKLAMALAR

Vergi kalkanı¹, mükelleflerin ödemeleri gereken dolaysız vergilere sınırlama koyan bir müessese olup, son yıllarda birçok yabancı ülkede uygulaması yaygınlaşmıştır.

Vergi kalkanı müessesesi ile, tam veya dar mükellef bir gerçek kişinin, bir takvim yılı içerisinde ödeyeceği dolaysız vergilerin belli bir sınırın üzerine çıkması engellenmek istenmektedir.

Vergi kalkanı uygulamasının temelini; Robert Mundell ve Arthur Laffer'in arz yönlü iktisat teorisi ve buna bağlı olarak da marjinal vergi oranlarının düşürülmesi oluşturmaktadır.

Bu teorinin temelinde; marjinal vergi oranları arttıkça, vergi hasılatının belli bir noktaya kadar artacağı, bu noktanın ilerisinde marjinal vergi oranlarının arttırılmasının ise, vergi hasılatını arttırmayacağı aksine azaltacağı varsayımı yatmaktadır.

Vergi kalkanı müessesesinin temel amacı; marjinal vergi oranlarının düşürülmesi suretiyle vergi hasılatının arttırılmasıdır. Marjinal vergi oranlarında indirim gitmek suretiyle, ülke içinde sermaye birikiminin desteklenmesi, ülke dışındaki yabancı sermayenin ülke içine çekilmesi, kayıt dışı ekonomiyle mücadele, orta gelir gruplarının desteklenmesi gibi çeşitli amaçları bulunan vergi kalkanı müessesesi, uygulandığı ülkelerde birçok eleştiriye maruz kalmıştır.

Vergi kalkanı müessesesinin Fransa'daki uygulama biçimi, amaçları, olumlu ve olumsuz yönleri aşağıda ortaya konulmaya çalışılmıştır.

I- VERGİ KALKANI UYGULAMASINI GERÇEKLEŞTİREN ÜLKELER

Avrupa'da; Fransa'da % 50, Danimarka'da % 59, İspanya'da % 60, Finlandiya'da % 60 ve İsveç'te % 60 oranlarında uygulanmaktadır².

¹ Le bouclier fiscal olarak adlandırılmaktadır. İngiltere (The shield), Almanya'da (Steuerschield) olarak adlandırılan vergi kalkanı; İngiltere ve Almanya'da, mükelleflerin vergi yüklerini azaltma şeklini ifade etmektedir.

² Améliorer l'Accès aux Renseignements Bancaires à des Fins Fiscales, OCDE, Paris, 2008, s. 16.

Almanya ve Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) ise, vergi kalkanının farklı uygulama biçimleri ortaya konulmuştur³. Almanya'da, 22 Haziran 1995 tarihinde, Anayasa Mahkemesi Karlsruhe, mükellefin ödeyeceği Servet Vergisi'ni⁴ % 50 ile sınırlanan vergi kalkanı müessesini Anayasa'ya aykırı bulmuştur. Bununla birlikte, bir başka kararıyla, mükellefin ödeyeceği gelir vergisinin “çok yüksek” olması durumunda % 50 oranının kabul edilebileceğini belirtmiştir⁵.

Ancak, Fransa ve Finlandiya dışındaki ülkelerde, vergi kalkanının hesaplanmasında sosyal güvenlik kesintileri dikkate alınmamaktadır⁶.

Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) ise; vergi indirimi, istisna ve muafiyetlerin çok fazla olması ve mükelleflerin ödemeleri gereken verginin gelirlerine kıyasla çok düşük olması durumunda, vergi hasılatında bir düşüşe maruz kalmamak amacıyla, Alternate Minimum Tax (AMT) adı altında bir vergi güvenlik müessesesi oluşturulmuştur⁷.

II- VERGİ KALKANI MÜESSESESİ VE FRANSA UYGULAMASI

Vergi kalkanı, ilk olarak Fransa'da 1988 yılında Fransız Servet Vergisi⁸'ne yönelik olarak uygulanmıştır. Bu dönemdeki vergi kalkanı uygulamasıyla; mükelleflerin bir takvim yılı içinde ödeyecekleri Servet Vergisi, mükelleflerin Gelir Vergisi kapsamında elde ettikleri gelirlerinin % 70 i ile sınırlandırılmıştır.

Vergi kalkanı müessesesinin uygulama esasları Fransa'da, 2006 yılı Bütçe Kanunu'nun (Loi de Finances) 74. maddesinde belirtilmiş ve Fransız vergi yasası, Code Général des Impôts (CGI) Md.1.'de “Bir mükellef tarafından ödenecek olan dolaysız vergilerin toplamı, mükellefin toplam gelirinin % 60'ından fazla olamaz” hükmü ile de, Fransız vergi mevzuatında yerini almıştır⁹. 12 Haziran 2008'den itibaren de, oran % 50'ye düşürülmüş ve bu uygulama kapsamına dar mükellefler de dahil edilmiştir¹⁰.

³ Bouclier fiscal, http://fr.wikipedia.org/wiki/Bouclier_fiscal, Erişim tarihi: 25.06.2009.

⁴ 2002 yılında Almanya'da Servet Vergisi kaldırılmıştır.

⁵ Karlsruhe'nin 18 Haziran 2006 tarihli kararı “çok yüksek” ifadesinin belirsizliğini de beraberinde getirmektedir.

⁶ Bouclier fiscal: Un Outil Pour Les Riches?, <http://www.edubourse.com/guide/guide.pdf?fiche=bouclier-fiscal>, Erişim tarihi: 26.06.2009.

⁷ Bouclier fiscal, http://http://fr.wikipedia.org/wiki/Bouclier_fiscal, Erişim tarihi: 25.06.2009.

⁸ Impôt de Solidarité sur la Fortune (ISF)

⁹ Vergi kalkanı uygulamasının esasları ve şartları; CGI Art.1649-0 A'da açıklanmıştır.

¹⁰ 842 sayılı Loi sur la Modernisation de l'Économie isimli Kanun.

Vergi Kalkanı: Dolaysız Vergilere Üst Sınır Uygulaması ve Fransa Örneği

1- Vergi Kalkanı ile Sınırlandırılan Dolaysız Vergiler

Fransa’da vergi kalkanı ile miktarı sınırlandırılan dolaysız vergiler¹¹; Gelir Vergisi, Servet Vergisi, Oturma Vergisi¹² ve Emlâk Vergisidir¹³. Oturma Vergisi ve Emlâk Vergisi, Fransa’da yerel yönetim vergileri kapsamında bulunmaktadır.

Fransa’da mükelleflerin bir takvim yılı içinde ödeyecekleri dolaysız vergilerin miktarı, vergi kalkanı müessesesi ile sınırlandırılırken, bu dolaysız vergilerin hangi vergileri kapsadığı CGI Md. 1’de ve Bütçe Kanunu (Loi de Finances) Md. 74’te belirtilmiştir.

Vergi kalkanı ile ödenmesine sınırlama getirilen vergiler aşağıdaki gibidir.

a- Gelir Vergisi

Vergi kalkanı müessesesi ile miktarı sınırlandırılan vergilerin başında Gelir Vergisi gelmektedir. Fransa’da Gelir Vergisi sekiz gelir unsurundan oluşmaktadır. Bunlar; ücret gelirleri, zirai kazançlar, sınai ve ticari kazançlar, ticari olmayan kazançlar (özellikle serbest meslek erbabının elde ettiği gelirleri kapsamaktadır), menkul sermaye iratları, gayrimenkul sermaye iratları, şirketlerin yönetici ve ortaklarına dağıtılan kâr payları ve değer artış kazançlarıdır.

Artan oranlı vergi tarifesine göre hesaplanan ve ödenmesi gereken Gelir vergisi, 2008 yılı gelirleri için, mükellefin bir takvim yılı içinde Gelir Vergisi’ne tabi gelirlerinin % 50’sini geçmemektedir.

b- Servet Vergisi

Fransa’da, vergi kalkanı müessesesi, mükelleflerin ödemeleri gereken Servet Vergisi’nin miktarına da bir sınırlama getirmektedir.

Fransa’da Servet Vergisi uygulamasında aile bir bütün olarak dikkate alınmaktadır. Mükellefin kendisinin, eşinin ve 18 yaşından küçük olan çocuklarının servet vergisine konu olan mal ve hakları bir bütün olarak değerlendirilmektedir.

¹¹ Gervais MOREL - David ECOCHARD, Fiscalité, Placement et Réduction d’Impôts, RB Revue Banque, Cours La Ville, 2008, s. 338.

¹² Taxe d’habitation olarak adlandırılmaktadır.

¹³ 2008 yılında, vergi kalkanından 20.177 vergi mükellefi yararlanmış ve iade olarak aldıkları vergi miktarı 800.000 Euro olmuştur (Bkz.http://www.Minefi.org.fr/bouclier-fiscal_2008.pdf). Erişim tarihi: 25.06.2009.

Servet vergisinin konusunu mal ve haklar oluşturmaktadır. Diğer bir ifadeyle, menkul mallar, gayrimenkuller alacaklar ve haklar, servet vergisinin konusunu oluşturmaktadır¹⁴.

Fransa'da, mal varlığı 2008 yılı için, malvarlıkları toplamı 7.700 Euro'yu geçen mükellefler artanoranlı vergi tarifesine göre hesaplanan Servet Vergisi'ni (ISF) ödemekle yükümlüdürler¹⁵.

c- Oturma Vergisi.

Oturma Vergisi'nin mükellefleri, bir konutun maliki, kiracısı veya konutta bedelsiz olarak oturanlardır. Oturma Vergisi bir yerel yönetim vergisi niteliğinde bulunmaktadır.

Ebeveynler, çocuklarının temel barınma yani; lojman (yurt) ihtiyaçlarını karşılamakla yükümlü oldukları için, 18 yaşından büyük çocuklarının kendileri ile oturmaları durumunda, mevcut ikâmetgahları lojman olarak kabul edilmekte ve oturma vergisi açısından mükellefiyet oluşmaktadır. Mükellefin birden fazla konutu varsa, sadece ikâmetgah olarak belirlenen konut ile ilgili olarak Oturma Vergisi ödenmesi gerekmektedir¹⁶.

Vergi kalkanı ile, mükelleflerin bir takvim yılı içerisinde ödemeleri gereken Oturma Vergisi'ne de sınırlama getirilmektedir.

d- Emlâk Vergisi

Emlâk Vergisi¹⁷ de, vergi kalkanının hesaplanmasında, mükellefin ikâmetgahı olarak belirlenen tek konutu ile sınırlandırılmıştır. Diğer bir ifadeyle, Fransa'da tek konutu olan mükelleflerin ödeyecekleri Emlâk Vergisi'nin miktarı da, vergi kalkanı müessesesi ile sınırlandırılmıştır.

e- Genelleştirilmiş Sosyal Kesinti¹⁸, Borçlanmanın Geri Ödenmesi Kesintisi¹⁹ ve Sosyal Kesintidir.

Genelleştirilmiş Sosyal Kesinti (CSG), serbest meslek kazançları, menkul ve gayrimenkul sermaye iratları üzerinden yapılmaktadır. Borçlanmanın

¹⁴ Elisabeth VIROL, Fiscalité, Manuel Pratique, Edition d'Organisation, Paris, 1999, s. 44.

¹⁵ Les Impôts en Europe 2008, Delmas, Euraudit International, Paris, 2008, s. 92.

¹⁶ Nicolas SÉRAQUI, Le Fiscal de la Gestion de Patrimoine, Guide Séraqui, Paris, 2009, s.12.

¹⁷ Taxe Foncière olarak adlandırılmaktadır.

¹⁸ CSG, Contribution Sociale Généralisée olarak adlandırılmaktadır.

¹⁹ CRDS, Contribution pour le Remboursement de la Dette Sociale olarak adlandırılmaktadır.

Vergi Kalkanı: Dolaysız Vergilere Üst Sınır Uygulaması ve Fransa Örneği

Geri Ödenmesi Kesintisi (CRDS)'ye gelince, 1996 yılında, 2014 yılına kadar uygulanması kararlaştırılan bu kesinti, gerçek kişilerin elde ettikleri tüm gelir unsurları üzerinden yapılmaktadır. Sosyal Kesinti (PS) ise, menkul sermaye iratlarından yapılan kesintidir.

2- Vergi Kalkanının Hesaplanmasında Dikkate Alınan Gelirler²⁰

Vergi kalkanında üst sınırın belirlenmesinde dikkate alınacak olan gelirler ise aşağıdaki gibidir;

a- Artan oranlı Gelir Vergisi tarifesine göre hesaplanan Gelir Vergisi kapsamına giren kazanç ve iratların safi tutarı (Gayrisafi tutardan indirimler yapılmakta ve geçmişe dönük 6 yılın zararları mahsup edilmektedir).

Burada dikkat edilmesi gereken nokta, Gelir Vergisi hesaplanırken dikkate alınan tüm muafiyet istisna ve indirimlerin, vergi kalkanının hesaplanmasında aynı şekilde dikkate alınmadığıdır. Vergi kalkanı hesaplanırken, bazı istisna ve muafiyetlerin oranları ve miktarları farklı belirlenmiştir. Aynı şekilde Gelir Vergisi matrahının tespitinde dikkate alınan indirimler, vergi kalkanının hesaplanmasında farklı şekillerde dikkate alınmaktadır.

b- Götürü usulde vergiye tabi bazı gelirler hesaplama dahil edilmektedir. Menkul ve gayrimenkul malların elden çıkarılmasından doğan kazançlar, faiz geliri kapsamındaki menkul sermaye iratları ve arızı olarak gerçekleştirilen serbest meslek faaliyeti sonucunda elde edilen kazançlar bu kapsamda yer almaktadır.

c- Tam veya dar mükelleflerce istisna kapsamında yer alan bazı gelirler hesaplama dahil edilmektedir. Emeklilik ödemeleri, sağlık yardımları, işsizlik sigortası ödemeleri, kıdem tazminatları, aile yardımı, iş kazaları sonucu yapılan ödemeler, emekli ikramiyeleri, öksüz ve yetimlere yapılan yardımlar vergi kalkanının hesaplanmasında dikkate alınan gelirlerdendir.

d-İsteğe bağlı veya bireysel emeklilik sistemi çerçevesinde yapılan kesintiler ve ödenen primler, Tasarruf Sandığı Ödemeleri²¹ ve Medeni Kanun hükümlerine göre, çocuk ve bakmakla yükümlü bulunan ebeveynlere yönelik olarak gerçekleştirilen yiyecek yardımları, hesaplanan gelirin tespitinde dikkate alınacaktır²².

²⁰ MOREL - ECOCHARD, a.g.e., s. 338.

²¹ PERP (Plan d'Épargne Populaire).

²² La Fiscalité, Étude Broché, Repères Pratiques, Paris, 2008, s. 20.

e- Gelir Vergisi'nden istisna bulunan bazı gelirler, vergi kalkanının hesaplanmasında dikkate alınmamaktadır. Diğer bir ifadeyle, bu gelirler, Gelir Vergisi'nden istisna olmalarına rağmen, vergi kalkanı ile ilgili sınırın belirlenmesinde dikkate alınan gelire ilâve edilmektedir. Sakatlık ve malullük ödemeleri, tek bir kişinin gelir elde etmesi durumunda yapılan aile yardımı, çocuk yardımı ve eğitim yardımı bu kapsamda yer almaktadır²³.

Bütün bu hesaplamalar sonucunda, mükelleflerin bir takvim yılı içinde ödeyecekleri dolaysız vergilerin toplamı, aynı takvim yılı içerisinde elde ettikleri gelirlerinin % 50'sini geçemeyecektir.

Mükellef, izleyen mali yıl içerisinde müracaat etmek suretiyle, ödemiş olduğu verginin vergi kalkanı sınırını, vergiyi doğuran olayın ortaya çıktığı yılı izleyen takvim yılı başından itibaren aşan kısmını talep etme hakkına sahiptir. Ödenmiş olan verginin vergi kalkanı sınırını aşan kısmı, vergi idaresince mükellefe iade edilecektir²⁴. Fransa'da, 2009 yılından itibaren (2008 yılı gelirleri için) mükelleflere, ödedikleri dolaysız vergilerin, vergi kalkanı sınırını aşan kısmını Gelir Vergisi matrahlarından doğrudan indirme hakkı tanınmıştır²⁵.

III - VERGİ KALKANININ UYGULANMA NEDENLERİ

1- Vergilemenin Mali Etkisi ve Vergi Hasılatının Arttırılması

Vergilemenin mali etkisi, Laffer'in marjinal vergi oranlarındaki artışın, optimal noktaya kadar vergi hasılatını arttıracığı, bu noktanın ilerisinde, vergi oranlarındaki artışın vergi hasılatını azaltacağı teorisine dayanmaktadır²⁶.

Mali etki, aynı nitelikteki faaliyetlere çeşitli ödeme şekillerinin söz konusu olduğu ve farklı vergi oranlarının uygulandığı durumlarda ortaya çıkmaktadır. Meslek sahipleri, kendilerini örgütlemek suretiyle, normal gelirden sermaye kazancına doğru etkin bir şekilde yönelebilmektedirler. Mükellefler, şirketlerini birleştirerek sermaye kazançları elde edebilmekte, hisse senedi portföylerinde değişiklik yaparak daha düşük vergi oranlarına maruz kalabilmektedirler²⁷.

²³ Les Impôts en Europe, a.g.e., s. 55.

²⁴ MOREL - ECOCHARD, a.g.e., s. 338.

²⁵ La Fiscalité, a.g.e., s. 20-21.

²⁶ Abdurrahman AKDOĞAN, Kamu Maliyesi, 11. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara, 2006, s. 482.

²⁷ Hale BALSEVEN, "Vergilerin Emek Arzı Üzerindeki Gelir, İkâme ve Mali Etkileri", Gazi Üniversitesi İİBF Dergisi, Sayı:2, Yıl: 2003, s. 218.

Vergi Kalkanı: Dolaysız Vergilere Üst Sınır Uygulaması ve Fransa Örneği

Vergiden kaçınma, açık veya gizli ekonomide yeni oluşumlarla ortaya çıkmaktadır. Vergi sistemi, bu nedenle, mali örgütlerin şeklinin ve işlemlerin yapısının değişmesine neden olabilmektedir. Marjinal vergi oranlarının belirli bir noktayı aşması durumunda, vergi oranlarındaki artış vergi hasılatını düşürecektir. Bunun tersine; vergi oranlarındaki bir indirim de, belli bir aşamaya kadar, vergi hasılatında bir artışa neden olacaktır²⁸.

Vergi kalkanı müessesesinin uygulamaya konulmasının amacı, temelde bu teorinin işlevsel hale getirilmesi ile vergi hasılatında bir artış yaratmaktır.

Vergi kalkanı müessesesi ile amaçlanan, marjinal vergi oranında indirim yapmak suretiyle vergi hasılatındaki azalmayı önlemek, hatta bir artış yaratmaktır.

2- Uluslararası Vergi Rekabeti ve Vergi Cennetleri ile Mücadele

Uluslararası vergi rekabeti, uluslar arası sermayenin, düşük vergi oranının uygulandığı ülkelere doğru kaymasına neden olmaktadır. Ülkeler, ülke içinde sermaye birikimini desteklemek ve ülke dışındaki sermayeyi ülke içine çekmek için yabancı yatırımcılara çeşitli vergi avantajları sağlamaktadırlar.

Vergi kalkanının bu bağlamda, vergi oranlarını düşürmek suretiyle, ülkeyi sermaye birikimi ve yatırımlar açısından cazip hale getireceği ve ülke içinde sermaye birikimini arttırıcı rol oynayacağı düşünülmektedir.

Vergi kalkanı mekanizmasıyla ülke, uluslar arası vergi rekabetinde avantaj elde etmiş olacaktır.

Geniş anlamda vergi rekabeti, ülkelerin vergi politikalarının diğer ülkeler üzerinde yarattığı etkiler olarak tanımlanmaktadır²⁹. Bir başka tanıma göre ise, vergi rekabeti; bir ülkenin önemli ölçüde vergileri düşürme ve avantajlar sağlama yoluyla yatırım faaliyetleri ve işletmeleri çekmek için olanak sunma davranışdır³⁰.

Ülkelerin, bireylerin ve kurumların yatırım ve üretim kararlarını cezbetmeye ve üretim faktörlerini ve özellikle sermaye dolaşımını etkilemeye çalış-

²⁸ AKDOĞAN, a.g.e., s. 482.

²⁹ Ayrıntılı bilgi için Bkz. Savaş ÇEVİK, "Küreselleşen Dünyada Vergi Politikası: Vergi Politikasında Dönüşüm ve Küresel Sorunlar", Vergi Dünyası, Yıl: 23, Sayı: 270, Şubat 2004, s. 154 vd.

³⁰ Semih ÖZ, Uluslararası Vergi Rekabeti ve Vergi Cennetleri, Maliye ve Hukuk Yayınları, Mart 2005, s. 53.

ması, uluslararası vergi rekabetine yol açmaktadır³¹. Ülkelerin sağladıkları vergi avantajlarından dolayı sermaye çekmeleri, sermayenin çıktığı ülke açısından zararlı vergi rekabeti yaratmaktadır.

Vergi cenneti bir ülke, genellikle düşük vergi oranlarına sahip yer olarak tanımlanmaktadır³². Vergi cennetleri, düşük vergi oranlarının uygulandığı, ticari gizlilik taşıyan ve çoğunlukla off-shore (kıyı bankacılığı) finans merkezleri olarak bilinen yerlerdir³³.

Vergi kalkını uygulaması, sermayenin vergi cenneti ülkelere kaymasını engelleyici rol oynaması sonucunu yaratacağı ve yatırımları arttıracığı düşüncesiyle de uygulamaya konulmuştur.

3- Kayıt Dışılığın Engellenmesi

Vergi cennetleri ve off-shore uygulamaları, uluslar arası sermayenin kayıt dışında olmasına ve buna bağlı olarak da vergilendirilememesine neden olmaktadır.

Vergi cennetlerinin temel özellikleri; bu ülkelerde hiç vergi olmaması veya düşük oranda vergi olması, bilgi değişiminden kaçınılması, sistemin şeffaflıktan yoksun olması ve belirli düzeyde faaliyette bulunma zorunluluğunun olmamasıdır³⁴.

Vergi cennetlerinin bir özelliği de, bu ülkelerde faaliyette bulunan kişilere ilişkin olarak, her türlü bilginin saklanması ve sıkı mahremiyet kurallarıyla korunmasıdır. Bu uygulamalar sonucunda da kara paranın aklanması ve vergi kaçakçılığı yapma gibi faaliyetler için elverişli bir ortam sağlanmaktadır³⁵.

Off-shore bankalar ise, bir ülkenin topraklarında kurulmakla birlikte, yurt dışında topladıkları mevduatı yine yurt dışında kullandıran ve dolayısıyla, o ülkenin vergi ve bankacılık mevzuatına tabi olmadan faaliyet gösteren bankalardır³⁶.

³¹ ÖZ, a.g.e., s. 57.

³² Bkz. İhsan GÜNAYDIN, "Vergi Cennetlerinin Özellikleri ve Kullanımları", Vergi Sorunları Dergisi, Sayı: 126, Mart 1999, s. 76.

³³ Habib YILDIZ, Küreselleşmenin Vergileme Üzerine Etkileri ve Türkiye Açısından Bir Değerlendirme, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2005, s. 54.

³⁴ Mehmet Akif ÖZMEN, Gelir ve Kurumlar Vergisi Mevzuatında Vergi Güvenlik Müesseseleri, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, 2008, s. 382.

³⁵ YILDIZ, a.g.e., s. 58.

³⁶ ÖZ, a.g.e., s. 167.

Vergi Kalkanı: Dolaysız Vergilere Üst Sınır Uygulaması ve Fransa Örneği

Vergi kalkanı düzenlemesinin bir amacı da; düşük vergi oranları uygulamak suretiyle sermayeyi kayıt altına almak ve kayıt altına alınan sermayenin vergilendirilmesinde etkinliği sağlamak suretiyle vergi hasılatında bir artış meydana getirmektir³⁷.

Vergi kalkanı müessesesi ile, sermayenin ülkeye konulması ve daha düşük bir vergi oranı uygulamak suretiyle ekonomide kayıt dışılığın azaltılması ve vergi hasılatında buna bağlı olarak bir artış sağlanması amaçlanmaktadır³⁸.

4- Ülke İçinde Vergi Hasılatının Arttırılması

Vergi kalkanı müessesesinin getirilmesinin amacı yalnızca ülke dışındaki sermayenin ülke içerisine çekilmesi veya ülke içerisindeki sermayenin ülke dışına kaçmasının engellenmesinden ibaret bulunmamaktadır. Vergi kalkanı uygulaması ile, ülke içinde bulunan ve kayıt altında olan sermayenin desteklenmesi amacıyla, vergi oranlarında indirim yapmak ve vergi harcamalarını azaltıcı diğer düzenlemeleri gerçekleştirmek suretiyle, vergi hasılatının artırılması amaçlanmaktadır³⁹.

5- Orta Gelir Düzeyindeki Mükelleflerin Desteklenmesi

Vergi kalkanı müessesesinin bir diğer amacı da, Gelir Vergisi tarifesinin orta dilimlerinde yer alan mükellefler ile orta düzeyde servet birikimine sahip olan mükelleflerin korunmasıdır⁴⁰.

Orta gelir grubundaki mükelleflerin, bu birikimlerini özellikle gayrimenkulde değerlendirme saikiyle hareket ettikleri ve buna bağlı olarak da özellikle yüksek bir Emlâk Vergisi yüküne maruz kaldıkları düşünülmektedir.

Vergi kalkanı müessesesinin, mükelleflerce ödenecek Emlâk vergisi ve Servet Vergisi'ne sınırlama getirmesi nedeniyle, gelir dağılımda adaleti düzeltceği düşünülmektedir⁴¹.

³⁷ Améliorer l'Accès..., a.g.e., s. 11-12.

³⁸ Ayrıntılı bilgi için Bkz. SÉRAQUI, a.g.e., s. 23 vd.

³⁹ Améliorer l'Accès..., a.g.e., s. 13.

⁴⁰ Ayrıntılı bilgi için Bkz. Olivier PUREN, Guide de l'Impôt sur la Fortune, Comment Déclarer, Paris, 2009, s. 34.

⁴¹ Bouclier fiscal, [http:// http://fr.wikipedia.org/wiki/Bouclier_fiscal](http://fr.wikipedia.org/wiki/Bouclier_fiscal), Erişim tarihi: 25.06.2009.

IV- VERGİ KALKANI MÜESSESESİNE YÖNELİK ELEŞTİRİLER

1- Vergi Adaleti ile Bağdaşmayacağı Düşüncesi

Vergi kalkanı müessesesi, yüksek gelir gruplarının vergi yükünü düşüreceği ve vergilendirmede adalet ilkesine ters düşeceği düşüncesiyle tartışmalara neden olmuştur. Vergi kalkanının uygulanmasının, üst gelir gruplarının daha az vergi ödemelerine neden olurken, düşük gelir gruplarının vergi yükünü azaltmamasının vergilendirmede adalet ilkesi ile bağdaşmayacağına yönelik eleştiriler bulunmaktadır⁴².

Servet unsurlarının daha düşük oranda vergilendirilmesinin de, vergi ödeme gücü ilkesiyle de bağdaşmadığı ve yüksek gelir gruplarına yönelik bir vergi avantajı sağlama niteliğinde olduğu konusunda görüşler bulunmaktadır⁴³. Vergi kalkanı yoluyla, gelir ve servet unsurlarının bir arada değerlendirilmek suretiyle vergilendirilmesinin de, vergi ödeme gücünün belirlenmesinde olumsuzluklara yol açacağı ve vergi adaletine ters düşeceği birçok yazar tarafından ortaya konulmaktadır⁴⁴.

2- Vergilemenin Sosyal Amacına Uygun Düşmeyeceği Düşüncesi

Doktrinde yerleşik görüş, servet vergilerinin temel amacının, vergi gelirlerini arttırmaktan ziyade, dikey ve yatay eşitliği sağlamak olduğudur. Diğer bir ifadeyle, servet vergileri, vergilemenin sosyal amacına hizmet etmektedir⁴⁵.

Servet vergisi uygulaması nedeniyle, servet vergisinin üst dilimlerinde yer alanların vergi yüklerinin azalmasına neden olacağı konusunda eleştiriler bulunmaktadır. Servet vergisi, vergilendirmenin sosyal amacı doğrultusunda, gelir dağılımında adaletin sağlanması amacıyla alınmaktadır⁴⁶.

⁴² Béatrice GRANDGUILLOT - Francis GRANDGUILLOT, *Fiscalité Française* 2009, Gualino, Paris, 2009, s.17.

⁴³ Camille PEYRACHE, "Favoriser l'Équité ou la Cohérence Fiscale", *Bulletin France, Sénat, Juin (Haziran) 2008*, Paris s. 2.

⁴⁴ Bkz. Claire GÉLAUD "Le Bouclier Fiscal Nourrit le Débat sur l'Équité Sociale", *Bulletin France, Sénat, Paris, Mars (Mart) 2009*, s. 2 ve GRANDGUILLOT - GRANDGUILLOT, a.g.e., s. 18.

⁴⁵ Annie VALLÉE, *Pourquoi l'Impôt, Voyager à Travers le Paysage Fiscal*, Pube-Union Édition, Paris, 1997, s. 148.

⁴⁶ Ayrıntılı bilgi için Bkz. PUREN, a.g.e., s. 38.

Vergi Kalkanı: Dolaysız Vergilere Üst Sınır Uygulaması ve Fransa Örneği

Vergi kalkanı müessesesinin, yüksek gelir gruplarının vergi yükünün azaltacağı ve gelir dağılımında adaleti bozacağı gerekçesiyle, servet vergisinin alınma amacıyla bağdaşmayacağı düşünülmektedir⁴⁷.

3- Düşük Gelir Gruplarına Yönelik Düzenlemelerin Gerçekleştirilmemiş Olması Düşüncesi

Vergi kalkanı müessesesinin orta gelir grubunda yer alan ancak mal varlığı bulunan mükellefler için de avantajlı olacağı ileri sürülmüştür. Bu mükellef grubu, yüksek oranda Emlâk Vergisine maruz kalmaktadırlar⁴⁸.

Vergi kalkanı müessesesi ile, orta gelir gruplarının servet edinmesi ve koruması desteklenirken, düşük gelir gruplarının vergi yükünü azaltmaya ve gelir dağılımında adaletsizliği ortadan kaldırmaya yönelik düzenlemeler gerçekleştirilmediği konusunda eleştirilere maruz kalmaktadır⁴⁹.

4- Vergi Harcamalarında Azalma Sağlamayacağı Düşüncesi

Vergi kalkanı müessesesi, vergi harcamalarında bir azalma yaratmayacağı düşüncesiyle de çeşitli eleştirilere maruz kalmıştır.

Vergi kalkanı ile ödenecek vergilerin üst sınırının hesaplanmasında, gelir unsurlarına yönelik çeşitli indirim, istisna ve muafiyetlerin dikkate alınmasının; vergi harcamalarında bir azalışa yol açmayacağı, sadece, mükelleflerin vergiden kaçınma yollarındaki seçimlerinde değişikliğe yol açabileceği görüşünü savunanlar bulunmaktadır⁵⁰.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Marjinal vergi oranlarının artırılmasının vergi hasılatını belli bir noktaya kadar arttıracığı, bunun üzerinde yapılan artışın vergi hasılatını düşüreceği teorisine uygulamaya konulmuş bulunan “vergi kalkanı” müessesesi, gelir ve servet unsurlarını bir arada değerlendirmekte ve mükelleflerce ödenmesi gereken dolaysız vergilere bir sınırlama getirmektedir.

Kayıt dışı ekonominin boyutlarının azaltılması, vergi hasılatının artırılması/azalmasının engellenmesi, vergi cennetleri ile mücadele, ülke dışındaki

⁴⁷ Ayrıntılı bilgi için Bkz. La Fiscalité, a.g.e., s. 21.

⁴⁸ Bouclier fiscal, http://fr.wikipedia.org/wiki/Bouclier_fiscal, Erişim tarihi: 25.06.2009.

⁴⁹ Cyrille LACHÉVRE “Le bouclier fiscal à % 50: Une Réforme Indirecte de l’ Impôt sur la Fortune”, Bulletin France, Sénat, Décembre (Aralık) 2007, s. 1.

⁵⁰ Plafonnement Global des Niches Fiscales, <http://www.ifrap.org/Plafonnement-global-des-niches-fiscales/0313.html>. Erişim tarihi: 25.06.2009.

yabancı sermayenin ülke içine çekilmesi, ülke içindeki sermayenin ülke dışına çıkarılmasının engellenmesi amaçlarıyla, Fransa ve birçok ülkede son yıllarda uygulanmaya başlanan vergi kalkanı müessesesi, başta vergi adaletiyle bağdaşmadığı olmak üzere çeşitli açılardan eleştirilere maruz kalmıştır.

Yüksek gelir gruplarının vergi yükünü azaltmak suretiyle vergi adaletine ters düştüğü, servet vergilerinin sosyal adaleti sağlama fonksiyonunu devre dışı bıraktığı, vergi hasılatında bir artış yaratmadığı gerekçeleriyle, vergi kalkanının kaldırılması veya yeniden düzenlenmesi üzerindeki tartışmalar devam etmektedir.

Vergilemenin sosyal amacı dikkate alındığında; vergi kalkanı müessesesinin yüksek gelir gruplarının marjinal vergi oranını düşürdüğü açıktır. Bu yönüyle, vergilemede adalet ilkesi ile bağdaşmamaktadır. Vergi yasalarında düşük gelir gruplarına yönelik düzenlemeler yapmak suretiyle düşük gelir gruplarının vergi oranlarında indirim gidilmesi, vergi kalkanının hesaplanmasında dikkate alınan gelirler ile ilgili olarak, indirim, istisna ve muafiyetlerin sınırlandırılması, vergi kalkanı müessesesine karşı oluşan tepkileri azaltabilecektir.

Vergi kalkanı uygulamasının, yurt dışındaki sermayeyi yurt içine çekmekten ziyade, yurt içindeki sermayeye vergi avantajı sağladığı düşünülmektedir. Vergi kalkanı müessesesinin çok yeni bir müessese olması (uygulamada ikinci yılını doldurması) ve kriz ortamından dolayı yurt dışındaki sermayenin oynaklığı nedeniyle, bu müessesenin yurt dışındaki sermayeyi ülke içine ne ölçüde getirdiğinin veya ülke içindeki sermayenin ülke dışına çıkmasının ne ölçüde engellendiğinin tespiti oldukça güçtür.

Ancak, vergi kalkanı müessesesinin yüksek gelir gruplarının vergi yükünü azalttığı kuşkusuzdur.

Vergi kalkanının hesaplanmasında dikkate alınan gelirler, çeşitli indirim, istisna ve muafiyetleri kapsadığından dolayı, vergi harcamalarında da bir azalışa yol açma olasılığı düşük görünmektedir. Vergi kalkanının hesaplanmasında dikkate alınan gelirlere yönelik muafiyet istisna ve indirimlerin yeniden düzenlenmesi ve kapsamının daraltılması, vergi hasılatında bir artışa neden olabilecektir.

Vergilemede, vergi ödeme gücüne ulaşmada, gelir ve servet unsurlarının bir arada değerlendirilmesinin de vergi adaleti ile bağdaşmadığı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

AKDOĞAN Abdurrahman, Kamu Maliyesi, 11. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara, 2006.

Améliorer l'Accès aux Renseignements Bancaires à des Fins Fiscales, OCDE, Paris, 2008.

BALSEVEN Hale, "Vergilerin Emek Arzı Üzerindeki Gelir, İkâme ve Mali Etkileri", Gazi Üniversitesi İİBF Dergisi, Sayı:2, Yıl: 2003.

Bouclier fiscal, http://www.Minefi.org.fr/bouclier-fiscal_2008.pdf. Erişim tarihi: 25.06.2009.

Bouclier fiscal, http://fr.wikipedia.org/wiki/Bouclier_fiscal, Erişim tarihi: 25.06.2009.

Bouclier fiscal: Un Outil Pour Les Riches?, <http://www.edubourse.com/guide/guide.pdf?fiche=bouclier-fiscal>, Erişim tarihi: 26.06.2009.

ÇEVİK Savaş, "Küreselleşen Dünyada Vergi Politikası: Vergi Politikasında Dönüşüm ve Küresel Sorunlar", Vergi Dünyası, Yıl:23, Sayı:270, Şubat 2004.

GÉLAUD Claire, "Le Bouclier Fiscal Nourrit le Débat sur l'Équité Sociale", Bulletin France, Paris, Mars (Mart) 2009.

GRANDGUILLOT Béatrice - Francis GRANDGUILLOT, Fiscalité Française 2009, Gualino, 2009.

GÜNAYDIN İhsan, "Vergi Cennetlerinin Özellikleri ve Kullanımları", Vergi Sorunları Dergisi, Sayı: 126, Mart 1999.

LACHÉVRE Cyrille "Le bouclier fiscal à % 50: Une Réforme Indirecte de l'Impôt sur la Fortune", Bulletin France, Sénat, Décembre (Aralık) 2007.

La Fiscalité, Étude Broché, Repères Pratiques, Paris, 2008.

Les Impôts en Europe 2008, Delmas, Euraudit International, Paris, 2008.

MOREL Gervais - David ECOCHARD, Fiscalité, Placement et Réduction d'Impôts, RB Revue Banque, Cours La Ville, 2008.

ÖZ Semih, Uluslar arası Vergi Rekabeti ve Vergi Cennetleri, Maliye ve

Yrd. Doç. Dr. Elif PÜRSÜNERLİ ÇAKAR

Hukuk Yayınları, Mart 2005.

ÖZMEN Mehmet Akif, Gelir ve Kurumlar Vergisi Mevzuatında Vergi Güvenlik Müesseseleri, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, 2008.

PEYRACHE Camille, “Favoriser l’Equité ou la Cohérence Fiscale”, Bulletin France, Sénat, Juin (Haziran), Paris, 2008.

Plafonnement Global des Niches Fiscales, <http://www.ifrap.org/Plafonnement-global-des-niches-fiscales/0313.html>. Erişim tarihi: 25.06.2009.

PUREN Olivier, Guide de l’Impôt sur la Fortune, Comment Déclarer, Paris, 2009.

SÉRAQUI Nicolas, Le Fiscal de la Gestion de Patrimoine, Guide Séraqui, Paris, 2009.

VALLÉE Annie, Pourquoi l’Impôt, Voyager à Travers le Paysage Fiscal, Pube-Union Édition, Paris, 1997.

VIROL Elisabeth, Fiscalité, Manuel Pratique, Edition d’Organisation, Paris, 1999.

YILDIZ Habib, Küreselleşmenin Vergileme Üzerine Etkileri ve Türkiye Açısından Bir Değerlendirme, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2005.